

REABILITATSIYA ASOSLARI FANI MAQSADI VA VAZIFALARINI IZCHIL O'RGANISH

Eshonqulova Nargiza Tirkash qizi
Toshkent viloyati Chirchiq Tibbiyot
Kolleji rehabilitatsiya asoslari fani o'qituvchisi

Annotatsiya

Ushbu maqolada rehabilitatsiya sohasining ma`nosi, ahamiyati hamda rehabilitatsiya asoslari fanining asosiy tushunchalari yoritib beriladi.

Kalit soʻzlar: Rehabilitatsiya, davolash, diagnoz, massaj, metod.

KIRISH

Rehabilitatsiya soʻzi lotin tilidan olingan boʻlib «Oʻzini qayta tiklash» maʼnosini bildiradi. Bu atama qadimgi shifokor va tabiblar tomonidan kiritilgan boʻlib, tabib nafaqat insonga xastalik yoki jarohatda yordam koʻrsatishi, davolashi, balki uning organizmi funksional faoliyatini xastalik va jarohatdan soʻng tiklanishiga ham yordam berishi zarurligini anglatadi. Masalan: bir inson oʻpka kasalligiga – pnevmoniyaga chalindi, deylik. Bu kasallik asosida oʻpka stromasi (tuzilishi) birligi buziladi, alveolalar zarar koʻradi, yaʼni yalligʻlanadi. Alveolada gaz almashinuvi jarayoni boʻlib oʻtadi. Yalligʻlangan alveola yiring bilan toʻlib qolib, kislorodning alveola kapillyarlariga oʻtishi qiyinlashadi yoki mutlaqo buziladi. Natijada organizm toʻqimalari va MAT (markaziy asab tizimi) kislorod bilan kerakli taʼminlanmaydi. Bu esa miya faoliyatini, yurakqon tomir tizimi faoliyatining buzilishiga olib keladi. Pnevmoniya xastaligi antibiotiklar, balgʻam suyultiruvchi, balgʻam koʻchiruvchi, yalligʻlanishga qarshi vositalar va vitaminlar yordamida davolanadi. Oʻpka aʼzosining funksional tiklanishi uchun ikki haftadan ikki yilgacha rehabilitatsiya muolajalari davom etadi (kasallik turi, ogʻirlik darajasiga bogʻliq). Bu vaqt mobaynida maxsus fizioterapevtik muolajalar – elektroforez, massaj, davolash badantarbiyasi mashqlari va nafas olishning maxsus mashqlari qoʻllanilishi kerak boʻladi.

ASOSIY QISM

Rehabilitatsiya sohasida tibbiy-ijtimoiy xodim vazifalari:

– shifokor tomonidan bemorga buyurilgan barcha muolajalarni bexato va oʻz vaqtida bajarishi;

- bemorlar umumiy parvarishi va sanitariya-gigiyenik muolajalar o‘tkazishi; – o‘gir yotgan bemorlar parvarishida nihoyatda diqqatli va sabrtoqatli bo‘lishi;
- xushfe‘l va xushmuomalali bo‘lishi;
- bemorga buyurilgan muolajalar nima uchun kerakligini (tibbiy bilimga asoslanib) tushuntira olishi;
- banitariya-oqartuv ishlarida qatnashish: aholiga kasallik haqida ma‘lumot berish va uning oldini olish chora-tadbirlarini o‘rgata olishi, kasallik qanday asoratlarga olib kelishini tushuntira olishi;
- og‘ir kasallikka chalingan bemorlarga ijtimoiy yordam bo‘limlarida yordam ko‘rsata olishi (nogironlik darajasini aniqlash uchun TMEK a‘zolarini jalb qilish) va h.k.

Tibbiy rehabilitatsiyaning ikkita asosiy turi mavjud: umumiy rehabilitatsiya va xususiy rehabilitatsiya. Umumiy rehabilitatsiya deganda, inson organizmining umumijihat faoliyatini, umumiy ahvolini hamda barcha tizimlarga ta’sir etuvchi muolajalar yordamida kishi sog‘lig‘ini mustahkamlash va tiklash nazarda tutiladi. Bemor organizmidagi xastalangan a‘zolar faoliyatini tiklash uchun tabiiy omillar bilan birga maxsus muolajalar keng qo‘llaniladi. Funktsional rehabilitatsiya, deganda xastalik yoki jarohat asorati tufayli faoliyati chegaralangan yoki buzilgan tana a‘zolar qismi faoliyatini tiklashda qo‘llaniladigan muolajalar va omillar yig‘indisi tushuniladi.

Tibbiy rehabilitatsiyadan tashqari rehabilitatsiyaning bir necha turlari mavjud: ruhiy rehabilitatsiya, ijtimoiy rehabilitatsiya va h.k.

Tibbiy rehabilitatsiyada tibbiy ijtimoiy xodimning o‘rni katta. Bu sohada xodimdan yuqori darajali bilim mahorati, sabr-toqat, bemorga mehr, hamdardlik va mas’uliyat talab etiladi.

Kasalliklar ichida eng ko‘p uchraydiganlari, bu yurak-qon tomir tizimi kasalliklari, shular jumlasidan, stenokardiya, miokard infarkti, yurak ishemik kasalligi, yurak tug‘ma va orttirilgan illatlari (poroklar), shuningdek, nafas a‘zolari o‘tkir va surunkali kasalliklari (bronxit, zotiljam, bronxial astma, o‘pka gangrenasi va absessi, o‘pka sili va h.k.). Bundan tashqari, ovqat hazm qilish tizimi kasalliklari ham ko‘p uchraydi. Bulardan – o‘tkir va surunkali gastrit, oshqozon yarasi kasalligi, kolit va enterokolit, jigar surunkali kasalliklari va h.k.

Bu kasalliklarga chalingan bemorlar maxsus, individual va umumiy davolashdan tashqari, rehabilitatsiya choralarga ham muhtojdirlar. Rehabilitatsiya muolajalari kasallik turiga, og‘irlik darajasiga va bemorning umumiy ahvoriga qarab belgilanadi. Bunday bemorlarga shifoxona yoki poliklinika hududida, rehabilitatsiya maqsadida davolash komplekslari, profilaktoriyalar va sanatoriy-kurortlar barpo etilgan.

So‘ngi yillarda YUQTS-miokard infarkti, yurak poroklari, qon aylanishning o‘tkir, surunkali yetishmovchiligi, gipertoniya kabilarga chalingan bemorlarda konservativ davolashdan so‘ng reabilitatsiya maqsadida DBT (davolash badantarbiyasi), massaj, refleksoterapiya va boshqa muolajalar keng qo‘llanilmoqda.

Maxsus jismoniy mashqlar qon aylanish apparatining funksional holatiga qarab belgilanadi. Bunda doimo bir prinsip (qoida)ga amal qilish zarur: mashqlar oddiydan murakkabga, amplitudasi esa yengildan faolga qarab asta-sekinlik bilan kuchaytiriladi.

Yurak-qon tomir tizimi kasalliklari reabilitatsiyasida sanatoriy-kurortda davolash muhim ahamiyatga ega. Bu usulning asosiy vazifasi xastalangan a‘zolari, xususan, YUQTS a‘zolari faoliyatini qayta tiklashda tabiiy omillar ta‘sirini keng qo‘llashdan iborat. Bunday vaziyatda bemorning aniq tashxisi, kasallik bosqichi, uning imkoniyat darajasi tabiiy shifobaxsh vositaning ta‘sir kuchini aniqlash kabilar muhimdir. Bu davo usulida maxsus kun tartibi – faol dam olish, maxsus parhez, ovqatlanish rejimi, davolash badantarbiyasi, sayr va ob-havoning, fizioterapevtik muolajalarning ijobiy ta‘siri qo‘llaniladi.

Yurak-qon tomir tizimi kasalliklarida massaj muolajasi juda ehtiyotkorlik bilan buyurilishi lozim. Ko‘krak sohasidan tashqari joylar – bosh, yelka bo‘g‘imlari, qo‘l-oyoqlar massaj qilinganda, qon aylanishi yaxshilanadi, bu esa tomirlarda qon dimlanishining oldini oladi. Miokard infarktiga chalingan bemorlarda, surunkali tomir yetishmovchiligida, stenokardiyaning birinchi-ikkinchi bosqichlarida suv ostida mayin massaj qilish muolajalari amalga oshiriladi. Bunday massaj hozirgi kunda keng qo‘llanilmoqda. Bu muolaja suvning tinchlantiruvchi, qon tomirlarni kengaytiruvchi xususiyatiga egaligi bilan birga, bemorlarning davo va reabilitatsiyada yaxshi natija beradi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Ahmedov A., Sodiqova Z. Normal anatomiya va fiziologiyasi. T., 2010.
2. Ganiyev S. V. Travmatologiya va ortopediya asoslari.
3. Ilxo‘jayeva K.E., Xudoyberganova B.T. Fizioterapiya va tibbiy reabilitatsiya. T., 2014.
4. Murodov N.N. O‘zbekiston kasaba uyushmasining shifo makonlari. T., 2015.

